

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Institvtionvm// Ad Vniversvm// Ivs Pontificivm, Sive//
Canonicvm, Libri Qvatvor**

Lancellotti, Giovanni Paolo

Basileae, 1566

viiij. De Exceptionibus, & Replicationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61756](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61756)

non legitimæ cōventionis formam continentem concerpere ac destruere poterit.

Plures dantur casus, in quibus solennis libelli porrectio non est necessaria. h. d.

in clem. sæpè. de verb. signific.

Sunt tamen casus, in quibus solennis hæc libelli oblatio minime est necessaria: veluti in quibus de plano ac sine strepitu & figura iudicij procedendū erit, & in quibus etiam non cōtestata lite testes recipi possunt, & alij plures.

Bene faciet iudex, si rem terminare quæret sine tela iudiciaria. h. d.

In his quoque casibus, in quibus libelli est necessaria porrectio, probè iudex fecerit, si principales personas, vel in subsidium etiam aduocatos factum ipsum proponere iusserit, & sine tela iudiciaria controuersia terminare tentauerit.

Oblato libello debent reo dari dilationes ad excipiendum, & ad euitandam obscuritatem una materia est uno in loco tractanda. hoc dicit.

in can. induc. §. offeratur. 3. q. 3.

Oblato tamen secundum iuris ordinem libello, certæ reo convento indulgentiæ sunt induciæ^b, quibus deliberet, cedendum sibi sit, an contēdendum: acceptandus, an recusandus iudex: deniq; ut proponat, si quas habet, exceptiones. Quæ propterea comparatæ sunt, ut ij, ad uersos quos instituuntur actiones, defendātur. Harū verò quædam ante litis contestationem

opponendæ erunt, quædam verò etiam post contestatam litē. Sed ne, si qui inter has alieni tractatus medij fuerint interiecti, huiusmodi sectio obscuritatem pariat, videamus nunc generaliter de exceptionibus.

DE EXCEPTIONIBUS, & REPLICATIONIBUS,

TITVLVS VIII.

Quid sit exceptio, & quotuplex eius est species: dilatoria, & peremptoria. Et quod dilatoriarum quædam respiciunt iudicē, quædam actorem, quædam reum, quædam causam. hoc dicit.

EXceptio est c actionis, vel intētionis exclusio. Exceptionum summa diuisio in duo genera deducitur^d: aut enim sunt dilatoriæ, aut peremptoriæ. Dilatoriæ sunt, quæ rē & iudicium differunt. Harum quædam iudicis personam respiciunt, quædam agentis, quædam rei conventi, quædam verò actionis & causæ qualitatem. Personam iudicis respiciunt, vel quæ illius incompetentiam arguunt, vel de ipso suspicionem ingerunt, secundum ea, quæ suprâ suo loco latius exposuimus. Et hæc declinatoriæ quoque poterunt appellari. Actoris partem illæ spectant, quæ illum non legitimam in iudicio standi personam habere demonstrant: quales sunt, procuratoriæ: utputa, si quis per mo-

na-

glos. in un. irritari. cap. dudum. c.ij. extra. de elect. gloss. in cap. ex parte. extra. de foro competent. gloss. x. cap. exceptionum. extra. eod. de excepti.

nachum, aut regularem, aut clericum agere velit. Item si quis ut tutor, vel curator, vel procurator, vel syndicus cōpareat, & illum tutorem, vel curatorem, vel procuratorē, vel syndicū esse negetur, vel sua nō interesse, vel audiri non debere protestetur, & si quę sunt his similes. Ex persona rei deducuntur: veluti si quis ab eo, qui alienam litem defendit, de iudicato soluendo cautionem postulet, aut si ab actore se spoliatum esse reus conuentus coram iudice queratur, & propterea restitutionis beneficium implorer, vel si actorē ex legitima causa domum reuocet. Actionem & causam respiciūt, ut cum proponitur de ineptitudine, aut incertitudine libelli, aut de litis pendentia, aut cum nondum diem solutionis venisse prætenditur.

Declinatoriæ exceptiones proponi debent ante omnem exceptionem, alioqui amplius opponi non poterunt. h. d.

Hæ verò regulariter omnes ante litis contestationem proponi debent: sed quas declinatorias appellauimus, non modo ante litem contestatam, verum etiam ante omnem dilatoriam exceptionem opponere reum oportebit: alioqui si aliā primò proposuerit, cum per hoc in iurisdictionem eius, coram quo proposuit, consensisse videatur, eiusdem iurisdictionis

nem serò declinare conabitur.

Dilatoriæ exceptiones, non declinatoriæ regulariter proponuntur ante litem contestatam, quandoque tamen etiam post. h. d.

Ergo in initio litis declinatoriæ opponi debent, & probari: cæteræ post oblatum libellū ante litē contestatā intra terminū à iudice assignatum, quandoquē opponi, & probari poterunt. Sed & lite contestata quandoque eas opponere licebit, veluti si qua nuper reo cōpetens exorta fuerit, vel is, qui eam opponere voluerit, postmodum ad suam notitiam pervenisse iurando fidem faciat, vel esset huiusmodi, quæ retroactum processum nullum redderet, ut est ea, quæ vel mandati, vel iurisdictionis defectum arguit.

cap. pastoralis. in fi. extra. cod. tit.

Et ex loco, & ex tempore, & ex alijs fontibus ducuntur exceptiones. h. d.

Ducuntur autem huiusmodi exceptiones non solum ex supra positis causis, sed etiam ex loco, ex tempore, & ex alijs pluribus, ut tam Pontificij, quam Cæsarei iuris libris facile est legentibus cognoscere.

Exceptio excommunicationis licet sit dilatoria, tamen potest opponi & ante, & post litem contestatam. h. d.

His annumeranda est etiam

a cap. excep-
tionem ex-
communicatio-
nis. extr. co.

excōmunicationis ^a exceptio, quæ licet & ipsa dilatoria sit, à cæteris tamen dissimilem naturam sortita esse deprehenditur: nec enim post oblatum tantum libellum ante cōtestatam litem, velut cæteræ, sed in qualibet parte litis opponi poterit ^b, peremptorio termino ad proponendū exceptiones declinatorias & dilatorias præfixo minimè obstante. Quod est in hac exceptione specialiter observandum, ne quisquam in periculum animæ suæ excommunicato communicare compellatur: quòd si eam reus omiserit, ut actor sumptibus & laboribus fatigetur, in expensis legitimis condemnandus erit.

In opponenda exceptione excommunicationis, servanda est certa forma. h. d.

Sed cum per malitiam hæc exceptio in iudicijs opponeretur frequentius, Innocentiana constitutio cōsultissimè cautum est ^c, ut certa in ea proponenda forma servari debeat, uti ex ipsius constitutionis tenore facile apparere potest.

Exceptio excommunicationis potest alicui opponi in prima tantum instantia, non in secūda. Idem de cæteris dilatorijs. h. d.

d cap. signifi-
cavit. extra.
cod.

Hæc ^d tamē in prima tantum instantia sibi locum vendicant: quòd si succubens actor appellaverit prætextu excōmunicationis oppositæ, à p̄sequutione

appellationis minimè excludendus erit: quod & in cæteris dilatorijs multò magis locum obtinet.

Reus excōmunicatus licet reconvenire non possit, admittitur tamen ad proponendas suas legitimas defensiones. h. d.

Reus ^e autem nullo obstante excommunicationis vinculo, velut rectè cōvenitur, ita ad legitimas defensiones semper admittitur. Satis enim absurdum esset, si actore impugnate defensionis copia reo denegaretur: quia sic multoties condemnaretur absolvendus. Reconventionis tamen potestas eidè minimè permittitur.

Superius dicta de excommunicatione, intelliguntur de maiori. h. d.

Cæterum ^f quæ suprā de excommunicatione diximus, nō de quacunque excommunicatione sunt intelligenda, sed de ea tantum, quæ à perceptione sacramentorum, & à fidelium communione separat, ut etiam ipsa Innocentianæ constitutionis verba demonstrant.

Peremptoriæ exceptiones sunt, quæ ius actoris perimunt, et semper agentibus obstant. hoc dicit.

Peremptoriæ, seu elisoriæ exceptiones sunt, quæ in totū ius agentis perimunt ^g, & semper agentibus obstant: qualis est, doli mali, metus, pacti conventi, solutionis, iurisiurandi, præscriptionis ^h, transactionis, &

b clem. 1. cod. tit.

c cap. 1. cod. tit. in 6.

e cap. cdm inter. extr. co. tit.

f cap. 1. cod. tit. in 6.

g cap. 1. de lit. contestat. in 6.

h can. 2. in fi. 3. q. 6.

& rei iudicatę, & si quid contra leges factum esse dicatur.

Exceptiones peremptorię litis finitę sunt, quę impediunt litis ingressum. b. d.

Harum quędam dicuntur peremptorię litis finitę, quędam simpliciter peremptorię. Peremptorię litis finitę sunt, quę litis impediunt ingressum, & aduersus agentem omnitem pore opponi possunt^a: qualis est exceptio transactionis, iuril iurandi, & rei iudicatę, quę vel in ipso limine iudicij proponi poterunt^b. Cũ enim super negotijs, transactione, iureiurãdo, & sententia decisis, alijs lis inchoata terminata fuerit, valde absonum visum fuit, super eisdem nouum assumi debere iudicium, & quasi in infinitum forensia iurgia protrahere. Inde quoque litis finitę exceptiones appellatur, quod, vt aliquis esset finis litium, institutę fuerint. Idem iuris est in alijs etiã peremptorijs exceptionibus, quę vulgõ manifestę sunt, & notorię habentur.

Exceptiones peremptorię proponuntur post litem contestatam ante sententiam. b. d.

Cęterę verõ litis cõtestationem minimẽ impediunt, atque ante sententiam erunt regulariter proponendę, quas quidem si dolo malo suo tẽpore in prima instantia reus proponere distulerit, etiã in causa appellationis opponendi sibi facultas

denegabitur.

Præiudiciales exceptiones sunt, quę alteri causę præiudicium afferunt: puta, exceptio cõsanguinitatis, causę restitutionis iuri exceptio natalium, petitioni hęreditatis. b. d.*

Sunt etiã quędam exceptiones, quę præiudiciales appellari possunt, ex eo quod alteri cognitioni præiudicium afferunt: vt potẽ, si qua mulier Titium in virum petat, qui ad mulieris intentionem elidendam consanguinitatis obijciat exceptionem^c: qua probata, cũ quęstio principalis perimatur, de ipsa est cognoscendum antequam ad diffinitionis articulũ procedatur. Idem^d si petenti hęreditatem natalium obiecta sit exceptio. Cũ enim successione causa à causa nataliũ dependeat, posteriore quoque loco cognoscenda erit.

Spoliatus opponens de spolio in modum exceptionis, non cogitur respondere antequam sit restitutus. b. d.

Sed^e et si quęstio spolij in modum exceptionis petentibus obiecta fuerit, probationes super spolio primitus erunt audiendę: eoque legitimẽ probato reus non cogetur respondere* positionibus, donec integrẽ restitutus fuerit.

Non debet iudex in causa supersedere obtentu exceptionis spolij, nisi dicatur factum ab actore, & hoc in civilibus in criminalibus vero potest etiã obijci de spolio à tertio factio, si quis dicatur, uel tota sui substantia, uel maiora parte spoliatus* nec agenti super rebus Es-*

c cap. literas tuas. extra. de restitut. spoliat.

d cap. penult. extra. de ordin. cognit.

e cap. fin. extra. de ordin. cognit.

** petitionibus, melius.*

a cap. 1. de litis contesta. in 6.

b can. 2. 3. q. 6.

clasticis potest opponi exceptio spoliij rerū priuatarum, uel contra. h. d.

Sed quia huiusmodi exceptio-
nē nō nunquā in iudicijs calum-
niosē ppositā causas Ecclesia-
sticas contingebat impedire, &
per interpositas appellationes
principalis causæ cognitionē
perimere, consultissimē Inno-
centiana^a constitutione decre-
tum fuit, ut in ciuilibus nego-
tiji spoliationis obiectu ab al-
io, quā ab actore factæ, iudex
in causa principali procedere
non postponat. In criminali-
bus uerō etiam, si à tertio spolia-
tus fuerit, dum tamen, uel tota
sua substantia, uel maiori parte
ipsius se per uolentiam priua-
tum affirmet, obiecta exceptio
processum differet, pœnis statu-
tis, si eandem intra certa tempo-
ra non probauerit obijciens: eo
quoque salubriter adiecto^b, ut
rerum priuatarum spoliatio, a-
gēti super Ecclesiasticis, uel ex-
contrario, non opponatur.

Accusato excipienti de spolio à tertio fa-
cto, debet indulgeri tempus, intra quod restitu-
tionem petat, & causam, si potest, finiat: quo
elapso, non obstante tali exceptione, accusari
poterit. h. d.

Inter scholares^c olim dubi-
tari contigit, si spoliatus à ter-
tio contra suum accusatorem
de spolio excipiat, an ei tēpus
indulgeri debeat, infra quod re-
stitutionem impleret, ne fortē
sic existens omnem accusatio-

nem eludar: & id æquitati & iu-
ri satis consonum uisum fuit.
Vnde si infra tempus indultum
restitutionem non petierit, &
causam, cum posset, ad finē non
perdiderit, non obstante exce-
ptione spoliij, deinceps accusa-
ri poterit.

Exceptiones contra testes, peremptoriarū
naturam sapiunt, ideo ante sententiam propo-
nendæ. h. d.

Sunt & aliæ exceptiones,
quas propriē neque dilatorias,
neque peremptorias appella-
ueris: cuiusmodi sunt, quæ ad-
uersus productos testes oppo-
nuntur: utputa^d, si quis Mæuiū
examinatum, infamem, excom-
municatum, uel aliās crimino-
sum esse dicat. Quæ tamē cum
ad peremptoriarum naturam
accedere uideantur, ipsæ quo-
que ante sententiam proponē-
dæ erunt.

Ponit differentiam, utrum testi obijciatur
crimen, de quo nunquam aliās fuerit conuictus
uel obijciatur crimen, de quo aliās quis confes-
sus & conuictus fuit. h. d.

Multum tamen interest, an
per exceptionem tantum testi-
bus opponantur crimina, de
quibus nunquam accusati fue-
runt: an uerō ea, de quibus aliās
conuicti, uel confelsi fuerunt.
Primo enim casu^e obiectorum
criminum probatio antea exi-
hibenda erit, quā causa per
sententiam terminetur, & si cō-
uicti uel confelsi fuerint, ordi-
naria

^a cap. 1. de re-
stitut. spo-
liat. in 6.

^b d. cap. 1. §.
fin.

^c cap. 1. §. so-
let autem.
de restitut.
spoli. in 6.

^d cap. presen-
tium. ubi glof.
extra. de te-
sti.

^e cap. 1. extra.
cod. tit.

naria cessante pœna, sufficiet, quòd à perhibendo testimonio repellantur, præsertim cùm obiectum crimen minimè causam contingat. Posteriore verò, cùm non sit cuiquam contra alios credendum, nisi se prius probauerit innocenti, à ferendo testimonio penitus repelli poterunt.

Opponens exceptionem, quæ aduersus opponentem opponi potest, nihil agit & hoc, si proprio nomine excipiat secus, si nomine suæ Ecclesiæ. h. d.

Cauebit autem reus, ne quâ contra aduersarium suum exceptionem porrigat, cuius ipse nexibus implicetur: cùm scire debeat, nullum hanc esse iuris effectum habituram: veluti^a si plura beneficia possidés de eadem pluralitate aduersus aliû excipiat: vel si periurium^b, aut excommunicationem is obijciat, qui peierauit, vel Ecclesiastica sententia innotatus fuerit. Hoc tamen ita accipiendum est, cùm proprio nomine conventus excipit^c: cæterùm si suam defendens Ecclesiam, tales exceptiones opposuerit, audiendus erit, nec quòd opponens eisdem sit obnoxius, replicari poterit.

Qui excipit, non constitetur agentis intentionem, & potest quis plures etiã contrarias exceptiones opponere, & si iudex non admittat, potest appellari, & iudex puniri. hoc dicit.

Postremò sciendum est, eum, qui excipit^d, non propterea d*cap. eũ uenerabilis. ext. eod. cap. exceptionem. de reg. iur. in 6.* agentis intentionem confiteri illum videri, cùm eidem non solum vnâ, sed etiam plures, quanquam contrarias, proponere liceat: quæ si legitimæ fuerint, & iudex nõ admiserit, reo quidem per appellationis remedium succurreretur, & iudex ipse meritis pœnis coercendus erit.

Aduersus exceptiones dantur replicationes. h. d.

Dantur aduersus exceptiones replicationes: de quibus multis agere supervacuum esset, cùm institutæ sint ad similitudinem exceptionum, quæ aduersus actiones opponuntur: de quibus si quis plenius velit intelligere, ex his, quæ superius diffusè de exceptionibus posuimus, mutuari poterit.

DE MUTVIS PERITIONIBUS, TITVLVS IX.

Si reus conventus nolit, uel non possit excipere, si habeat, inde actorem reconueniat, poterit illum reconuenire. h. d.

Igitur oblato ab actore libello, si reus conventus nulla sit exceptione munitus, quæ vel iudicium differat, vel litis ingressum impediât, mutuis peritionibus aduersarium suum fatigare poterit, & agentem corâ eodem iudice, antequam litem